

ע"פ 32514/02/19 - נאצר ענאני נגד מדינת ישראל, פרקליטות מחוז ירושלים

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

ע"פ 32514-02-19 ענאני נ' מדינת ישראל
עפ"ג 52013-02-19 מדינת ישראל נ' ענאני

18 יולי 2019

לפני כב' השופטת גילה כנפי-שטייניץ, סגנית נשיא
כב' השופט אריה רומנוב
כב' השופטת דנה כהן-לקח

המערער בע"פ 32514-02-19:
המשיב בעפ"ג 52013-02-19

נאצר ענאני

ע"י ב"כ עו"ד מאהר חנא

נגד

המשיבה בע"פ 32514-02-19:
המערערת בעפ"ג 52013-02-19

מדינת ישראל

ע"י עו"ד ח' בן שלום וא' גולדשטיין
פרקליטות מחוז ירושלים (פלילי)

פסק דין

1. לפנינו שני ערעורים על פסק דינו של בית משפט השלום בירושלים (כב' השופט אוהד גורדון) שניתן בת"פ 40407-09-15. הערעור האחד הוא הערעור של נאשם 1 באותו תיק, מר נאצר ענאני (להלן: "ענאני"). הוא מערער על הכרעת הדין שניתנה על ידי בית משפט השלום ביום 20.8.18, בה הוא הורשע לאחר שמיעת ראיות בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין"). כמו כן הוא מערער על גזר הדין שניתן על ידי בית משפט השלום ביום 8.1.19 בו הוטל עליו עונש מאסר לריצוי בפועל לתקופה של 19 חודשים, בתוספת 3 חודשי מאסר על תנאי שהופעלו במצטבר, כך שעליו לרצות עונש של 22 חודשי מאסר בפועל. כן הוטלו על ענאני 6 חודשי מאסר על תנאי, והוא חויב לפצות את המתלונן בסכום של 3,000 ש"ח (ע"פ 32514-02-19). הערעור השני הוא ערעור המדינה (להלן: "המדינה") על קולת העונש שניתן, לדעתה, באותו גזר הדין. המדינה עותרת לכך שבית המשפט יחמיר בעונשו של ענאני (עפ"ג 52013-02-19).

2. טיעוני הצדדים באשר לערעור ענאני על הכרעת הדין נשמעו לפנינו ביום 17.6.19. המשך טיעוני הצדדים לגבי שני הערעורים בנוגע לעונש, נשמעו לפנינו ביום 10.7.19.

3. למען שלמות התמונה נציין, כי באותו כתב אישום היה נאשם נוסף, נאשם 2 באותו תיק, עו"ד אליסע שעבאן (להלן: "שעבאן"). בהכרעת הדין מיום 20.8.18 זוכה שעבאן מהעבירה שיוחסה לו בכתב האישום - עבירה של סיוע לעבירה על-ידי נטריון, לפי סעיף 47 לחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976. המדינה ערערה על הכרעת הדין המזכה, וביום 13.1.19 קיבל בית משפט זה את ערעור המדינה, הרשיע את שעבאן בעבירה שיוחסה לו בכתב האישום, והחזיר את התיק לבית משפט השלום לשם גזירת העונש (ע"פ 10310-10-18). ביום 15.5.19 גזר בית משפט השלום את עונשו של שעבאן וכנגד גזר הדין שניתן בעניינו הוגשו שני ערעורים

עמוד 1

התלויים ועומדים בבית משפט זה: האחד הוא ערעור המדינה (עפ"ג 62047-06-19) והשני הוא ערעורו של שעבאן (עפ"ג 64909-06-19). ערעורים אלה בעניינו של שעבאן אינם לפנינו ובעת מתן פסק דין זה טרם נדונו.

האישום

4. בכתב האישום שהוגש לבית משפט השלום נטען, כי ביום 1.3.14 הובהל אסחאק אנסארי (להלן: "**המתלונן**"), יליד 1935, לבית החולים הדסה הר הצופים לאחר שנמצא שרוע על רצפת ביתו במצב ירוד. הוא אושפז מאותו יום ועד ליום 5.5.14. במהלך אשפוזו הבחין הצוות הרפואי בתסמינים המעידים על בלבול ואי-כשירות. עוד במהלך אשפוזו הגיע לבקרו יוסף אבו-סביתאן (להלן: "**יוסף**") ששימש כקבלן שיפוצים בביתו של המתלונן, והשניים דנו בייפוי כוח שהמתלונן יעניק ליוסף לשם ביצוע פעולות בחשבון הבנק שלו. במועד שאינו ידוע במדויק למדינה, עובר ליום 15.3.14, הגיע לבית החולים ענאני, המשמש כעורך דין ברשות הפלסטינית, יחד עם יוסף כדי לפגוש במתלונן. במהלך פגישה זו הציע ענאני למתלונן לסייע לו לערוך את יפוי הכוח הנזכר לעיל. בהמשך, הגיעו ענאני, יוסף ושעבאן לבית החולים לפגישה נוספת עם המתלונן. בפגישה זו, תוך כדי שיחה על אודות יפוי הכוח הנזכר לעיל וכשיוסף לא היה לידם, שכנעו ענאני ושעבאן את המתלונן להטביע את טביעת אצבעו על המסמכים הבאים: (א) יפוי כוח בלתי חוזר לפיו יפה המתלונן את כוחו של ענאני לבצע כל פעולה משפטית לרבות מכירת בית מגוריו של המתלונן המצוי בשכונת א-טור; (ב) הצהרת המתלונן כי קיבל מענאני 300 אלף דולר עבור ביתו, הגם שהמתלונן לא קיבל דבר; (ג) הצהרת ויתור של המתלונן על חלקות ווקף ומתן זכות של שכירות מוגנת, בה נכתב כי המתלונן קיבל מענאני 200 אלף דולר תמורת מתן זכות של שכירות מוגנת לענאני בנכסים של המתלונן בבית חנינא, בצור באהר, בסמוך לכנסיית הבתולה ובביתו. בפסק דינו של בית משפט השלום כונו מסמכים אלה בשם "**מסמכי ההעברה**".

5. בכתב האישום נטען, כי שעבאן אישר את המסמכים באישור נוטריוני למרות מצבו הבריאותי של המתלונן, ועל אף שלא הייתה ברשותו תעודה רפואית הנדרשת לפי סעיף 4(ה) לתקנות הנוטריונים, התשל"ז-1977. עוד נטען, כי בהמשך ובהסתמך על מסמכי ההעברה מכר ענאני את ביתו של המתלונן למר עווני עלקם, ללא ידיעתו של המתלונן ומבלי שענאני העביר למתלונן תשלום. במעשים אלה, כך נטען, קיבל ענאני דבר במרמה בנסיבות מחמירות הבאות לידי ביטוי בגילו של המתלונן, במספר המסמכים, במושא התרמית שהוא בית המגורים של המתלונן, ובעובדה שהמתלונן לא קיבל כל תמורה. נטען, כי שעבאן סייע לענאני במעשה המרמה תוך ניצול לרעה של רישיון הנוטריון שהוענק לו.

יריעת המחלוקת בבית משפט השלום

6. בתשובתו לאישום מיום 20.5.16 טען ענאני כי המתלונן ביקש ממנו לעזור לו למכור את ביתו ואת נכסיו ליהודים, כאשר ענאני ישמש "איש קש" מטעמו, וזאת על מנת למנוע השתלטות של קרובי המשפחה של המתלונן על הנכסים. ענאני הכחיש את יסודות העבירה שיוחסה לו. הוא אישר שפגש במתלונן יחד עם יוסף בבית החולים, וטען כי לאחר שיוסף ביקש ממנו לערוך יפוי כוח לשם משיכת כספים מבנק המצוי בעזרייה, נערכה פגישה נוספת ביניהם בה סוכמו הדברים לגבי נכסיו של המתלונן, וכי פגישה שלישית בנוכחות שעבאן

נערכה לצורך חתימת מסמכי ההעברה. ענאני טען, שהמתלונן הבין היטב על מה הוא חתם וכי מצבו הבריאותי אפשר זאת. עוד טען, שהמתלונן ידע שהוא לא קיבל כסף מענאני והוא חתם על נוסח המסמכים בהתאם להסכמות עם ענאני. לבסוף טען ענאני, כי הוא העביר את זכויותיו בנכסים לעלקם ללא תמורה, כדי להגן על עצמו ולהראות שאין לו כוונה למכור את ביתו של המתלונן ליהודים, וזאת לאחר שאחיינו של המתלונן, נביל אנסארי, התלונן לפני אנשי הרשות הפלסטינאית על כוונה למכור ליהודים ובעקבות פניות מצדם.

7. המחלוקת בבית משפט השלום התמקדה אפוא בשאלת מצבו הבריאותי והמנטלי של המתלונן בעת שחתם על מסמכי ההעברה, והבנתו של המתלונן את התכנים של מסמכים אלה; בשאלת מודעותם של שני הנאשמים למצבו של המתלונן; ובתזה שהוצגה לפיה דובר במהלך למראית עין לצורך מכירת ביתו של המתלונן ליהודים.

הכרעת הדין של בית משפט השלום

8. בתחילה בחן בית משפט קמא את שאלת מצבו הבריאותי והמנטלי של המתלונן בעת שחתם על מסמכי ההעברה. על יסוד הראיות שהובאו לפניו קבע בית המשפט, כי הוכח למעלה מספק סביר כי במהלך פגישתו של המתלונן עם הנאשמים הוא הוחתם על מסמכי ההעברה מבלי שהבין את משמעותם, בניגוד לאינטרס שלו, ותוך ניצול מצבו הקוגניטיבי הלקוי באותה עת.

9. למסקנה זו הגיע בית משפט קמא על יסוד שניים אלה: ראשית, לנוכח חוסר הסבירות של המהלך המתואר במסמכי ההעברה, במסגרתם העביר, לכאורה, המתלונן לענאני, שהוא אדם זר לו, את כל רכושו, מבלי שהמתלונן קיבל כל תמורה לכך, למרות שבמסמכים נכתב שקיבל. ושנית, בהסתמך על ראיות שהובאו לפני בית משפט קמא, בין היתר על ידי הצוות הרפואי בבית החולים בו המתלונן היה מאושפז, בדבר המצב המנטלי הירוד בו המתלונן היה שרוי באותה עת.

10. באשר לחוסר הסבירות של המהלך אמר בית משפט קמא בהכרעת הדין, בין היתר, כך:

"חוסר הסבירות הולך ומחריף נוכח ההקשר בו נחתמו המסמכים: בידי אדם קשיש וערירי, שכפי שיבואר בהמשך פונה לבית החולים בשל התדרדרות חריפה במצבו הבריאותי ואושפז ואשר, לפי המסמכים, החליט דווקא בעיצומו של האשפוז, בבהילות חסרת פשר, להעביר את כל נכסיו בדגש על נכסי הנדל"ן למר ענאני בו פגש לראשונה בבית החולים (ושבעצמו לא ראה את הנכסים אותם "רכש"). כל זאת ללא תמורה, תוך שהוא "מצהיר" בכזב על קבלת תמורה של מאות אלפי דולרים, ללא ייצוג שלו בידי עורך-דין בעסקה כה משמעותית עבורו, מבלי שבחדר נכח איש מטעמו ובנסיבות שיתוארו בהמשך אודות מהלך הפגישה ומצבו הבריאותי של אסחאק." (סעיף 10 להכרעת הדין).

11. ובאשר למצבו המנטלי של המתלונן אמר בית משפט קמא בהכרעת הדין, בין היתר, כך:

"לצד המשמעויות העולות ממסמכי ההעברה ומן הפער בינם לבין עובדות שאינן במחלוקת, הוצגו ראיות אודות מצבו הבריאותי של אסחאק בעת הרלבנטית. אלה מעלות כי מצבו הקוגניטיבי היה בכי רע, הוא לא הבין את טיב המסמכים עליהם הוחתם ולא סביר כי במצב זה החליט לבצע את המהלך

הרכושי המתועד במסמכים או את המהלך לו טוענת ההגנה (של מכירת נכסיו ליהודים באמצעות ענאני). (סעיף 12 להכרעת הדין).

12. בית משפט קמא מצא תמיכה לעובדות שיוחסו לענאני בכתב האישום בעובדה שענאני עשה שימוש במסמכי ההעברה ומכר את ביתו של המתלונן לאדם בשם עווני עלקם. את קביעתו בעניין זה השתית בית המשפט על הודעתו של עלקם במשטרה, שהתקבלה כראיה לפי סעיף 10א' לפקודת הראיות, ואשר בה תיאר עלקם את עסקת המכר. מטעמים שפורטו על ידו בהרחבה בהכרעת הדין דחה בית המשפט את גרסת ענאני, אליה הצטרף עלקם בעת שהעיד בבית המשפט, לפיה העסקה בין ענאני לבין עלקם הייתה עסקה למראית עין בלבד, אשר נועדה לגונן על ענאני מפני חשדות כי ביקש למכור את ביתו של המתלונן ליהודים.

13. בהמשך נדרש בית המשפט להודעות שענאני מסר במשטרה ולעדויות בבית המשפט. בית המשפט סקר בהרחבה את הגרסאות השונות שנמסרו על ידי ענאני במהלך חקירותיו במשטרה ואת עדותו בבית המשפט. וכך, בין היתר, אמר בית המשפט באשר להתרשמותו בשאלת אמינות ענאני:

"חוסר האחידות שליווה את חקירותיו של ענאני איפיון גם את עדותו, שהצפייה בה הותירה רושם עז של חוסר אמינות. היא המשיכה את מגמת פיתוח הגרסה, תוך הוספה של אלמנטים מופרזים מאוד, ולוותה בקושי בולט של ענאני לספק הסברים לקושיות העולות מחומר החקירה." (סעיף 54 להכרעת הדין).

ובהמשך:

"בנוסף, כזביו של ענאני מוסיפים ומספקים תמיכה של ממש לראיות התביעה. המדובר בשקרי נאשם לכל אורך גרסתו, בנושאים המהותיים ביותר שבמחלוקת. זאת, בניסיון לא מוצלח להסוות את טיבן האמיתי, המרמתי והפסול של פעולותיו אל מול אסחאק ועלקם.

"כלל הוא כי כאשר שקריו של נאשם מהותיים ויורדים לשורש העניין, ומשלא ניתן להם הסבר מספק, ניתן לראות בהם ראייה עצמאית המהווה חיזוק ואף סיוע לראיות התביעה" (ע"פ 1645/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פס' 22 (3.9.09)).

כלל זה יש ליישם בעניינו של ענאני. זאת, נוכח אופן מסירת העדות, השינוי התכוף של גרסאותיו והמשך העלאת כזבים לאורך חקירתו וכן בעדותו בבית המשפט, וכן חוסר היכולת לספק הסבר מתקבל על הדעת לנתונים העולים מחומר הראיות. כל אלה, בהעדר הסבר אחר לקיומם, מתיישבים אך עם מסקנה אחת, לפיה ענאני ביצע את העבירה המיוחסת לו." (סעיף 62 להכרעת הדין).

14. בהמשך הכרעת הדין נדרש בית המשפט לעדותו של המתלונן, שבזמן עדותו היה כבן 81 שנים. בית המשפט קבע בהכרעת הדין, כי עדותו של המתלונן הייתה כנה, הגם שניכר בה בלבול מסוים של העד. בית המשפט קבע כי חרף הבלבול שבעדות המתלונן, עדותו סיפקה אינדיקציות מסוימות התומכות בראיות התביעה: **"ראשית, בכך שהציג פרטים שגויים בעליל אודות ההתרחשויות בזמן אמת במהלך אשפוזו, ואשר מצטרפים כאינדיקציה למצבו השכלי אותה עת. שנית, נוכח הכחשתו העיקשת את העובדה שאינה במחלוקת: כי חתם על מסמכי ההעברה, והפליאה המוחלטת בה הגיב כאשר הוצג**

בפניו תיעוד הוידאו של חתימתו על מסמכים אלה. ושלישית, משסתר בעדותו, בצורה נחרצת, את תזת ההגנה." (סעיף 63 להכרעת הדין).

15. לאחר שדן בעדות המתלונן נפנה בית המשפט לבחון את עדותו של יוסף. בית המשפט ציין, כי יוסף מילא תפקיד חשוב בפרשה בשל מעורבותו בהגעתו של ענאני לפגוש את המתלונן ונוכחותו בחלקים מהפגישות. **"אלא, שבחינת גרסאותיו בחקירותיו ובבית המשפט בסוגיות שבמחלוקת אינה מאפשרות לייחס לדבריו בסוגיות אלה משקל של ממש. תכני הגרסאות השתנו והתפתחו, הם אינם הולמים ראיות חיצוניות ומהימנות ובכלל זה את הראיות הרפואיות אודות מצבו של אסחאק, ועדותו נמסרה בצורה בלתי אחידה ושאינה מעוררת אמון.**" (סעיף 73 להכרעת הדין). בית המשפט קבע, כי ביחס לעד זה, כי **"הן תוכנן של גרסאותיו, והן אופן מסירתן, לא מאפשרים לקבל את דבריו של יוסף כראיה.**" (סעיף 79 להכרעת הדין).

16. לבסוף דן בית המשפט בטענות שהועלו על ידי ההגנה בעניין אחיינו של המתלונן, נביל, ובעניין עו"ד מרואן ג'דעון. לאחר בחינה שערך מצא בית המשפט שאין הוא יכול לקבל טענות אלה **"מנסות להיבנות מפעולות לגיטימיות שביצע נביל לאחר שגילה כי קרובו, אסחאק, רומה, ולשוות להן משמעות פסולה.**" (סעיף 81 להכרעת הדין).

17. לאחר שדן בהרחבה בראיות שהובאו לפניו כמתואר לעיל, סיכם בית משפט קמא את הדיון בעניינו של ענאני בכך שקבע, כי המדינה עמדה בנטל להראות כי ענאני ביצע את העבירה המיוחסת לו, בכך שהחתיים את המתלונן על מסמכי ההעברה המקנים לענאני זכויות ברכושו של המתלונן מבלי שהאחרון הבין את טיב המסמכים ותוך ניצול מצבו הקוגניטיבי הלקוי, ובהמשך עשה במסמכים אלה שימוש כדי להציג עצמו בפני עלקם ככזב כבעל הזכויות, ולמכור זכויות בבית המגורים של המתלונן לעלקם. בית המשפט ציין, כי במסגרת עסקה זו ענאני קיבל סכום ראשוני של 1,000 דולר (סעיף 96 להכרעת הדין). **"מכלול זה מגבש מסקנה אודות מזימת-מרמה שרקח ענאני והוציא אל הפועל. הוא הבחין ב"הזדמנות" שנקרתה בדרכו בדמות קשיש ערירי, חולה ומבולבל המאושפז בבית החולים, ניצל את מצבו של האחרון כדי להחתימו על מסמכי ההעברה הנחזים לתעד עסקה שלא הייתה בפועל וכך לקבל מעמד של בעל זכויות בכל נכסיו, ובהמשך הוסיף והתייצג בכזב בפני עלקם כמי שמחזיק כדין בזכויות אלה, ערך עמו עסקה למכירת זכויות בביתו של אסחאק ואף קיבל סכום ראשוני. בעובדה שבהמשך התגלתה מזימתו, והוא השיב את הסכום ובהמשך הסכים לביטול מסמכי ההעברה, אין כדי לפטור אותו מביצוע העבירה, שהשתכללה טרם הגילוי.**" (סעיף 100 להכרעת הדין).

18. בית משפט קמא קבע, כי התנהלותו של ענאני מקיימת את יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 לחוק העונשין, שיוחסה לענאני בכתב האישום. בצד קביעה זו נדרש בית משפט השלום לאפשרות החלופית לפיה ענאני עבר עבירה של עושק לפי סעיף 431 לחוק העונשין. מסקנתו של בית המשפט הייתה, שלולא הורשע ענאני בעבירה של קבלת דבר במרמה, היה מקום לאמץ את עתירת המדינה ולהרשיע אותו בעבירת העושק. זאת, שכן הוא ניצל את חולשתו השכלית של המתלונן בעתיו הרלבנטי על מנת לקבל שלא כדין את הזכויות בנכסיו של המתלונן (סעיף 103 להכרעת הדין).

הערעור על הכרעת הדין - דין והכרעה

19. הערעור על הכרעת הדין שהוגש על ידי ענאני הוא עובדתי בעיקרו. ענאני מערער על קביעות עובדתיות שונות שנקבעו על ידי בית משפט השלום. ואולם בצד זאת הוא מעלה טענה עקרונית שעניינה נקודת המבט ממנה בית משפט קמא השקיף על נסיבות המקרה שהובאו לפניו. לטענת ב"כ המערער, בית המשפט בחן את נסיבות המקרה מושא דיונו על פי אמות המידה של עסקאות תקינות הנעשות בדרך כלל, ולא על פי אמות המידה של עסקאות הנעשות בסביבה בה פועלות הדמויות בפרשה זו "המציאות של הסחר, העסקאות, הפוליטיקה, הזרמים התת-חברתיים במזרח העיר, מכתבים, או לפחות אמורים היו להכתיב, דה-פאקטו, סוג אחר של עסקאות ושל סחר אשר אינו כפוף ל"תקינות" עסקאות המקרקעין הרגילות בתנאי "מעבדה". ועל כן, שאלת היגיון העסקה, או היגיון המהלכים של הצדדים, בכל עסקה ועסקה כאמור, יש ויבחן בטלסקופ של המציאות הקיימת, ולא מיקרוסקופ של תקנות וכללים ודינים" (סעיף 4 לנימוקי הערעור).

20. אין בידנו לקבל טענה זו. איננו סבורים כי בנסיבות המקרה שלפנינו יש צורך להידרש לשאלת האופן בו נעשות עסקאות במקומות כאלה או אחרים, שכן ביסוד הכרעת הדין ניצבת הקביעה, שלא הייתה כל עסקה בין ענאני לבין המתלונן, אלא מעשים של מרמה, ניצול ועושק. בית משפט קמא דחה את הטענה שבין ענאני לבין המתלונן נערכה עסקה, וקבע כי ענאני הונה את המתלונן והחתים אותו על מסמכים שהמתלונן לא היה מודע לטיבם ולמשמעותם. אין מדובר, אפוא, בשאלת האופן בו נערכות עסקאות אלא בשאלת יסודות העבירות של מרמה ועושק.

21. באופן פרטני ב"כ ענאני מעלה, בין היתר, השגות על קביעותיו של בית משפט קמא בשאלת מצבו המנטאלי של המתלונן בעת שחתם על מסמכי ההעברה. ב"כ ענאני טוען, כי אין יסוד לקביעה שהמתלונן לא הבין את פשר מעשיו. ב"כ ענאני מפנה לכך שבמסמכי ההעברה קיים פירוט של נכסי המתלונן. לטענתו, ברור כי מקורו של פירוט הנכסים הוא בדברים שמסר המתלונן עצמו, דבר שלטענת ב"כ ענאני מלמד הן על מצבו המנטאלי הטוב של המתלונן במועד החתימה על מסמכי ההעברה והן על כך שהוא היה מודע למשמעות המסמכים עליהם הוא חתם.

22. ב"כ ענאני טוען, כי הממצאים שנקבעו בהכרעת הדין שונים מתיאור העובדות המיוחסות למרשו בכתב האישום. הוא מוסיף וטוען, כי לפני בית משפט קמא עמדו שתי גרסאות אפשריות. האחת גרסת המדינה הטוענת כי מדובר במעשה מרמה, והאחרת גרסתו של ענאני שטען כי מדובר היה במכירת קרקע ליהודים. לטענת ב"כ ענאני, הראיות שבית משפט קמא סבר שהן תומכות בטענת המרמה, מתיישבות עם טענת ענאני כי מדובר היה במכירת קרקע ליהודים.

23. בנוסף נטען, כי הגם שבית משפט קמא היה ער לפערים ולסתירות הקיימים בין העדויות, הוא לא נתן לכך את המשקל המתאים. כמו כן העלה ב"כ המערער טענות והשגות באשר לקביעות עובדתיות נוספות שנקבעו על ידי בית משפט השלום.

24. כידוע, הלכה פסוקה היא שערכאת ערעור לא תתערב בקביעות עובדתיות שנקבעו על ידי הערכאה המבררת, אלא במקרים חריגים. התוצאה אליה בית משפט קמא הגיע בהכרעת הדין מתבססת על ניתוח מפורט של כל אחת מהראיות שהובאו לפניו, ועל התמונה הכוללת שהתקבלה כתוצאה מצירופן עמוד 6

של כל הראיות יחדיו. לא מצאנו כי נפלה שגגה בקביעותיו של בית משפט קמא ולא מצאנו כי במקרה זה מתקיימת עילה המצדיקה את התערבותה של ערכאת הערעור.

25. הרשעתו של ענאני מתבססת על מכלול של ראיות והיסקים שסוכמו בפרק ח' של הכרעת הדין. בין אלה נציין את קביעתו של בית משפט קמא בדבר מצבו המנטלי והקוגניטיבי הירוד של המתלונן בעת שהוחתם על מסמכי ההעברה; את חוסר הסבירות וההיגיון בכך שהמתלונן, בניגוד לכל אינטרס שלו, יעביר לענאני, אדם זר בו פגש לראשונה בבית החולים, את כל רכושו מבלי שהמתלונן קיבל תמורה כלשהי, למרות שבמסמכי ההעברה נכתב שקיבל; את העובדה שהמסמכים נחתמו בידי אדם קשיש וערירי בעיצומו של אשפוז ללא כל הסבר לבהילות בה יחליט דווקא בעיתוי הזה להיפטר מכל רכושו, וזאת מבלי לשתף מי מבני משפחתו ומבלי להתייעץ עם עורך דין; והעובדה שענאני מכר את ביתו של המתלונן לעלקם ואף קיבל ממנו תשלום ראשון על חשבון המכירה, מבלי שסיפר למתלונן על ביצוע העסקה ומבלי שהעביר למתלונן את התמורה שקיבל.

26. ב"כ ענאני ציין את העובדה שמסמכי ההעברה כללו פירוט של נכסי המתלונן, והוא טוען כי עובדה זו תומכת בטענתו שמצבו של המתלונן היה טוב וכי המתלונן הבין במה מדובר. בית משפט קמא קבע כי לא סביר שהמתלונן היה זה שמסר את המידע על אודות נכסיו, והוא הפנה לדברי נביל שטען כי פרטי הנכסים הגיעו מיוסף, שלפי הטענה מכיר היטב את נכסי המתלונן עקב עבודתו אצלו ועקב היכרותם (סעיף 87 להכרעת הדין). אכן, אין ממצא חד משמעי בשאלה כיצד נודעו לענאני פרטי נכסיו של המתלונן. ואולם העדר ממצא חד משמעי אינו סותר את התמונה המצטיירת ממכלול חומר הראיות בדבר מצבו המנטלי הירוד של המתלונן. גם אם היינו מניחים - ואיננו קובעים כך - שהמתלונן היה במצב קוגניטיבי שאפשר לו למסור לענאני פרטים לגבי הנכסים שלו והוא אכן מסר לו את הפרטים, עדיין התמונה הברורה המצטיירת היא, שמסירת הפרטים נעשתה על ידו מבלי שהוא הבין את משמעות המסמכים עליהם הוא חותם ומבלי שהוא הסכים מדעת לווייתורים הגלומים במסמכים אלה.

27. חומר הראיות שהובא לפני בית משפט קמא גם לא נותן תשובה חד משמעית לשאלה, מה היה מצג המרמה שהוצג למתלונן על ידי ענאני ואשר בעקבותיו המתלונן חתם על מסמכי ההעברה (ר' סעיף 414 לחוק העונשין). לנוכח מצבו המנטלי הירוד של המתלונן באותה עת ובשל חוסר יכולתו להבין ולזכור את ההתרחשויות, לא ניתן ללמוד ממנו מה היה מהלך הדברים בעת שענאני החתים אותו על המסמכים. לא ניתן על כן לקבוע בוודאות כי למתלונן נאמר במרמה שהוא חותם על יפוי כוח שנועד לאפשר ליוסף לבצע פעולות בחשבון הבנק של המתלונן בעזרייה, כפי שלכאורה משתמע מכתב האישום. ואולם חוסר הוודאות לגבי תוכנו המדויק של מצג המרמה אינו שולל את המסקנה המתבקשת והיא, שהמתלונן הסכים לחתום על מסמכים שהמשמעות שלהם היא שהוא נפרד מרכושו, בעקבות מצג מרמה שהוצג לפניו, יהיה טיבו אשר יהיה, מבלי שהוא הבין את משמעות הדברים ומבלי שהסכים להם.

28. ב"כ ענאני טען כי היה על בית משפט קמא לאמץ את הגרסה שהועלתה על ידי ענאני, ואשר לפיה הוא פעל מטעמו של המתלונן במטרה להסוות מכירה של בית ליהודים. בית משפט קמא דחה גרסה זו ואימץ את גרסת המאשימה על יסוד מכלול הראיות שהובאו לפניו, כמתואר בהרחבה בהכרעת הדין. בין יתר הראיות שהובאו לפניו ציין בית משפט קמא את העובדה, שהגרסה לה טוען ענאני הייתה גרסה כבושה שלא הועלתה על ידו בהזדמנות הראשונה (סעיף 50 להכרעת הדין).

29. בטרם סיומו של פרק זה ולמעלה מן הדרוש נאמר, כי שותפים אנו לדעתו של בית משפט קמא, שגם אם יטען הטוען שלא ניתן היה להרשיע את ענאני בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הרי ניתן היה להרשיע אותו בעבירה של עושק לפי סעיף 431(1) לחוק העונשין. בנסיבות המקרה הנדון, נסיבות ביצוע עבירת העושק אינן נופלות בחומרתן מנסיבות ביצוע העבירה בה הורשע ענאני.
30. **סוף דבר.** מהטעמים עליהם עמדנו, החלטנו לדחות את הערעור על הכרעת הדין.

גזר הדין של בית משפט השלום

31. בגזר הדין שניתן על ידו עמד בית משפט השלום על קורותיו של ענאני כפי שעלו מתסקיר שירות המבחן שהוגש בעניינו ומדברי ענאני עצמו לפני בית המשפט. נציין, כי במועד מתן גזר הדין היה ענאני כבן 56, נשוי ואב לחמישה ילדים.
32. בית משפט השלום ציין בגזר הדין את העובדה שלחובתו של ענאני שתי הרשעות קודמות בעבירות מתחום המרמה וזאת בקשר לחמישה אירועים שונים. בגזר הדין שניתן בעניינו ביום 13.5.07 נדון ענאני, בין היתר, לעונש מאסר בעבודות שירות, ובגזר הדין שניתן בעניינו ביום 17.9.13 הוא נדון גם כן לעונש מאסר בעבודות שירות ולעונשים נוספים, ובכללם עונש מאסר על תנאי לתקופה של שלושה חודשים שהוא בר הפעלה בתיק הנוכחי.
33. לאחר שסקר את טיעוני הצדדים לעונש עמד בית משפט קמא על החומרה, הכיעור, והתחכום במעשיו של ענאני. **"כל אלה מצטרפים לכדי מעשי עבירה שחומרתם רבה, ואשר מדגישים את שיקולי הגמול וההוקעה בגזר הדין"** (סעיף 17 לגזר הדין). בית המשפט עמד, בין היתר, על כך, שענאני בחר בקורבן קשיש וערירי, וכי הוא ניצל את המצב הקשה בו המתלונן היה שרוי על מנת להשתלט על כלל נכסיו.
34. לצד הקולה שקל בית משפט קמא את העובדה שבסופו של דבר תכניתו של ענאני סוכלה, הגם שהדבר אירע בשל נסיבות שאינן תלויות בענאני, וכי כתוצאה מסיכול התכנית רכושו של המתלונן לא נמכר והעסקה שנערכה בין ענאני לבין עלקם בוטלה. בית משפט קמא גם שקל את העובדה שלאחר שעורך הדין של נביל פנה אל ענאני, הוא הסכים להצהרה לפיה למסמכי ההעברה אין תוקף.
35. לאחר שסקר פסיקה רלבנטית מצא בית משפט השלום כי מתחם העונש ההולם לעבירה שביצע ענאני, בנסיבות ביצועה, כולל עונש מאסר בפועל לתקופה שבין שנה אחת לארבע שנים, פיצוי למתלונן וכן מאסר מותנה.
36. בבואו לשקול את העונש המתאים בתוך מתחם הענישה, שקל בית משפט קמא את השיקולים לקולה, ובכללם נסיבותיו האישיות של ענאני, ומנגד את השיקולים לחומרה. בתום כל אלה גזר בית המשפט על ענאני עונש מאסר לריצוי בפועל לתקופה של 19 חודשים, בתוספת 3 חודשי מאסר על תנאי שהופעלו במצטבר, כך שעליו לרצות עונש של 22 חודשי מאסר בפועל. כן הוטלו על ענאני 6 חודשי מאסר על תנאי, והוא חויב לפצות את המתלונן בסכום של 3,000 ש"ח.

ערעורי הצדדים על גזר הדין - דיון והכרעה

37. בערעור שהוגש על ידו טוען ב"כ ענאני, כי בית משפט השלום טעה בכך שלא נתן את המשקל הראוי לשיקולי השיקום אותם יש לשקול בעניינו של ענאני, ובכלל זה דחה את המלצת שירות המבחן בדבר המשך ההליך הטיפולי. לטענת ב"כ ענאני, בית משפט קמא גם שגה בקביעת מתחם העונש, וטעה במיוחד בקביעת עונשו של ענאני בתוך המתחם.
38. בין היתר טוען ב"כ ענאני, כי בית משפט השלום לא נתן את המשקל הראוי לזמן שחלף מאז ביצוע העבירה ועד למועד הגשת כתב האישום; לא נתן את המשקל הראוי לתמורה המינימאלית, אם בכלל שצמחה לענאני כתוצאה מביצוע העבירה; לא נתן את המשקל הראוי לפגיעה הקשה שהענישה תפגע בענאני שלפי הטענה פתח דף חדש בחייו; וכן לא נתן את המשקל הראוי לשיקולי השיקום שראוי לשקול במקרה זה.
39. אף המדינה סבורה כי בית משפט קמא טעה בקביעת מתחם העונש ובקביעת עונשו של ענאני בתוך המתחם שקבע, אלא שהיא סבורה כי הטעות היא טעות לצד הקולה. לטענת המדינה, בית משפט השלום לא ייחס את החומרה הראויה והמתבקשת לעבירה בה הורשע ענאני, והטיל עליו עונש נמוך מרף הענישה הנהוג במקרים מסוג זה.
40. לטענת המדינה, בית המשפט לא נתן את המשקל הראוי לשיקולי החומרה החלים בנסיבות המקרה הנדון, ונתן משקל יתר לשיקולים לקולה. המדינה ערה לכך שבסופו של דבר לא נגרם למתלונן נזק, אלא שלטענתה פוטנציאל הנזק שהיה טמון במעשיו של ענאני היה גדול, שכן לו צלחה דרכו ותכניתו הייתה יוצאת אל הפועל, היה המתלונן נותר חסר כל.
41. נציין, כי המדינה טענה שמתחם העונש ההולם את נסיבות המקרה נע בין שלוש לשש שנות מאסר. אלא שבמהלך הדיון שהתקיים לפנינו בית המשפט היפנה את תשומת הלב לכך שעונש המקסימום הקבוע בעבירה בה הורשע ענאני הוא חמש שנות מאסר בלבד.
42. נתנו דעתנו לטענות הצדדים מכאן ומכאן. אף אנו סבורים כי מעשיו של ענאני חמורים ומכוערים ביותר, וכי חומרה יתרה נודעת לעובדה שאין מדובר בפעם הראשונה בה ענאני ביצע עבירות פליליות, אלא במי שבעברו שתי הרשעות קודמות בעבירות מאותו סוג. כל אלה מחייבים ענישה שתבטא כראוי את חומרת הדברים. ואולם מנגד, נתנו דעתנו גם לשיקולים לקולה, ובכלל אלה לעובדה שמדובר באדם לא צעיר שזו לו הפעם הראשונה שירצה עונש מאסר מאחורי סורג ובריח, על כל הנובע ומשתמע מכך.
43. אף שאנו סבורים כי העונש שבית משפט קמא הטיל על ענאני נוטה במידת מה לצד הקולה לא מצאנו כי קולת העונש היא במידה כזו המצדיקה את התערבותה של ערכאת הערעור. עולה מכך, שלא מצאנו יסוד לערעורו של ענאני, ונציין שגם אם בית משפט קמא היה מטיל עליו עונש חמור במידת מה מכפי שהטיל, לא היה מקום לקבל את ערעורו. בסופו של יום, בית משפט קמא שקל את כל השיקולים הצריכים לעניין והתוצאה אליה הגיע מצויה במתחם שיקול הדעת המסור לו.

סוף דבר

מהטעמים עליהם עמדנו החלטנו לדחות את שני הערעורים שלפנינו. 44.

ענאני יתייצב לריצוי עונשו ביום 25.8.19.

מזכירות בית המשפט תמציא את פסק הדין לצדדים, בהתאם להסכמתם, ותוודא טלפונית קבלתו על ידם.

ניתן היום, ט"ו תמוז תשע"ט, 18 יולי 2019, בהעדר הצדדים.

דנה כהן-לקח, שופטת

**אריה רומנוב,
שופט**

**גילה כנפי שטייניץ,
שופטת**